

Je náš důchodový systém dlouhodobě udržitelný?

- **Text: Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA,**
prezident APSS ČR
doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.,
výzkumný pracovník, ředitel VÚPSV
v letech 2001–2017

V souvislosti s demografickým vývojem se dlouhodobě ve všech evropských státech věnuje pozornost otázce dlouhodobé udržitelnosti důchodového systému. Touto problematikou se zabývá mimo jiné i Společná strategie modernizace sociální ochrany. Jaká je situace v ČR?

Výdaje na důchody tvoří největší podíl výdajů na sociální zabezpečení i v naší zemi. Od r. 2000 se jejich objem zvýšil více než 2,5krát (z 181,9 mld. Kč v r. 2000 na 460,5 mld. Kč v r. 2019), jejich podíl

na HDP se dlouhodobě pohybuje na úrovni přibližně 8%, výjimku tvoří pouze krizové období let 2009–2013, kdy hodnota tohoto ukazatele byla o více než 1,5 p. b. vyšší (viz graf č. 1).

Největší objem výdajů je dlouhodobě vynakládán na starobní důchody, v r. 2019 to bylo více než 83 %.

Všechny důchody jsou od r. 1993 financovány z pojistného na důchodové pojištění, které platí každý zaměstnanec ze svého hrubého příjmu, zaměstnavatel z objemu vyplacených mezd a OSVČ ze svého vyměřovacího základu. Vybrané příspěvky na důchodové pojištění od ekonomicky aktivních obyvatel jsou přitom používány na úhradu výdajů na důchody stávající generace důchodců; v tomto směru je v důchodovém systému uplatňován princip intergenerační so-

lidarity. V dlouhodobém časovém horizontu je však objem vybraného pojistného nižší, než jsou zákonem definované výše důchodů, je proto zřejmé, že dalším zdrojem pro financování důchodů jsou i jiné daňové příjmy státního rozpočtu. Porovnání vývoje rozdílu mezi příjmy systému důchodového pojištění z pojistného na důchodové pojištění a výdaji na vyplácené důchody v letech 1993–2018 je zřejmé z grafu č. 2.

Na nárůstu výdajů na důchody se dominantním způsobem podílejí valorizační úpravy důchodů, které jsou realizovány každoročně v závislosti na růstu indexu životních nákladů, vč. vlivu tzv. směny generací¹, růst počtu příjemců důchodů (vč. změn v jejich struktuře) ovlivnil vývoj výdajů na důchody přibližně z 10 % (viz tabulka č. 2).

Tabulka č. 2: Vývoj počtu vyplácených důchodů v letech 2000–2019

rok	důchod (v tis.)							celkem
	starobní	invalidní			vdovský	vdovecký	sirotčí	
		III. ^{1/}	II. ^{2/}	I.				
2000	1 919	382	155	-	619	79	57	3 211
2005	1 985	389	189	-	600	89	54	3 306
2010	2 306	248	57	170	587	96	48	3 512
2015	2 445	199	71	165	564	99	44	3 588
2016	2 465	194	74	168	560	100	42	3 603
2017	2 476	189	76	170	554	100	40	3 605
2018	2 485	183	77	173	549	100	40	3 606
2019	2 491	177	78	175	544	100	39	3 604

pozn.:

1/ do r. 2009 plné invalidní důchody

2/ do r. 2009 částečné invalidní důchody

Zdroj:

Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech. Praha: MPSV, 2019.

Informace o vyplácených dávkách v resortu MPSV ČR v prosinci 2019. Praha: MPSV, 2020.

¹ viz ANDĚL, A. Vliv směny generací na vývoj průměrné výše důchodu, mzdy a příjmu na hlavu v domácnostech nepracujících důchodců a v domácnostech ekonomicky aktivních v ČSSR. Praha: ČSVÚPSV, 1983.

² Viz <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplkov-penzijni-sporeni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojeni/2019/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pri-36775>

³ Podle orientačních propočtů lze odhadovat, že člověk, který si založil svoje penzijní připojištění již při jeho založení v r. 1994 a platil si příspěvek vždy v maximální výši, do které stát poskytuje podporu, má v současné době naspořeno cca 625 tis. Kč. V případě, že by letos začal čerpat penzi v pravidelných měsíčních splátkách, činila by její průměrná výše cca 3 255 Kč v závislosti na nastavení parametrů pojistného plánu daného fondu, tj. cca 20 % příjmu důchodce.

⁴ Viz Národní akční plán podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017. Praha: MPSV, 2012. http://www.mpsv.cz/files/clanky/14540/NAP_2013-2017_070114.pdf.